



gdynski szlak
modernizmu



Szanowni Państwo!

Pragnę zachęcić Państwa do odkrywania walorów modernistycznej architektury Gdyni, dzięki której nasze miasto ma wyjątkowy styl i wdzięk i co ważne – wygodnie, w harmonii z naturą i funkcjonalnie – mieszka się w nim, pracuje i wypoczywa. Dla urbanistów i architektów okresu międzywojennego Gdynia była wyzwaniem. To właśnie w naszym mieście zastosowane zostały przez nich najnowsze wówczas technologie budownictwa i najbardziej charakterystyczne tendencje w architekturze europejskiej. Jest zasługą znakomitych projektantów i światłych inwestorów, że w ciągu zaledwie kilkunastu lat okresu międzywojennego rybacką wieś przekształcili w piękne, wielkie i nowoczesne miasto, zachwycające wówczas i dziś szlachetną prostotą, jakością zastosowanych materiałów i elegancją – kamienic, gmachów użyteczności publicznej, a także budynków przemysłowych.

Choć wybuch II wojny światowej dramatycznie przerwał dzieło rozbudowy Gdyni, to pozostało wspaniałe dziedzictwo, które jest i będzie zapewne dla przyszłych pokoleń projektantów i inwestorów wzorem. Miejmy tego świadomość i bądźmy z tego dziedzictwa dumni.



Prezydent Gdyni
dr Wojciech Szczurek

modernizm w architekturze

Modernizm dla architektury na świecie oznaczał okres nastania nowej epoki. Był to kierunek, który znacząco odcisnął swój ślad w kształtowaniu doktryn i idei planowania przestrzennego miast oraz projektowania architektury. Modernizm oznaczał także początek wielkiej kariery wzornictwa przemysłowego.

Główne ośrodki kreowania idei modernistycznych narodziły się w Niemczech (racjonalizm BAUHAUSU Waltera Gropiusa; nurt ekspresyjny E. Mendelsohna), Francji (funkcjonalizm Le Corbusiera; nurt luksusowy) oraz Holandii i Belgii (tzw. neoplastycyzm amsterdamski). Modernizm szybko rozprzestrzenił się po świecie, zarówno jako styl międzynarodowy, jak i w formie odmian regionalnych, znajdując przyjazne przystanie w wielu dynamicznie rozwijających się miastach Europy oraz obu Ameryk, Azji i Afryki, gdzie uwidoczniły się wpływy architektów z ówczesnych potęg kolonialnych (Francji, Holandii, Włoch, Niemiec czy Wielkiej Brytanii).

W niewielu jednak miastach udało się zbudować w duchu awangardy modernizmu całe śródmieścia oraz kluczowe obiekty publiczne, tak jak to miało miejsce np. w Gdyni, Tel Awiwie czy Brasílii.

Gdynia to unikalny miejski zespół



zabudowy modernistycznej, w tym wpisane na listę zabytków Śródmieście. Miasto budowane jako polskie marzenie, „okno na świat”, w ramach ambitnego planu gospodarczego, było jednocześnie polem do popisu dla młodych polskich architektów, urbanistów, dekoratorów i projektantów wnętrz. Modernistyczne Śródmieście Gdyni ukształtowało się w bardzo krótkim okresie dekady lat 30-tych, co dodatkowo wzmocniło symboliczny przekaz „białej architektury” i „słonecznego miasta”. W mieście

wyrosły zarówno całe pierzeje kamienic o kształtach kubicznych, jak i pojawiły się bardziej rozpoznawalne sylwetki brył opływowych, nasuwających skojarzenia z architekturą okrętową. Gdyniński modernizm to także znakomite przykłady zabudowy industrialnej - portowej oraz mieszkalnej, w tym willowej.

Trasy główne

Gdynię projektowano wg założeń miasta funkcjonalnego. Wyznaczenie obszaru rozwoju Śródmieścia miasta determinowała głównie bliskość budowanego Portu Handlowego - polskiego „okna na świat”. Jednym z kluczowych założeń planistów Gdyni było skierowanie miasta frontem do morza. Trzy rozwidlające się osie ulic tworzyły drogi otwierające Gdynię na „Polski Bałtyk”, w tym jedna z nich łączyła dworzec kolejowy z portem i stocznia. Główną, reprezentacyjną aortę miasta miała tworzyć ulica 10 Lutego, wraz z jej przedłużeniem Forum Morskim, projektowanym jako reprezentacyjny plac - serce przyszłej Gdyni. Istotną rolę w rozwoju funkcji handlowo-biurowej Śródmieścia oraz komunikacji miasta przypisano ulicy Świętojańskiej oraz równoległej do niej ulicy Władysława IV.

Na **Gdyńskim Szlaku Modernizmu** wyznaczono cztery główne trasy obejmujące obszar Śródmieścia miasta oraz dawne lotnisko - obecnie dzielnicę Gdyni - Kamienną Górę. Opisane trasy są tylko pewnym drogowskazem, inspiracją dla pełnego poznania największego w Polsce potencjału modernistycznej zabudowy miejskiej.



- Trasa 1 - „10 Lutego – Molo Południowe”
- Trasa 2 - „Kamienna Góra”
- Trasa 3 - „Świętojańska”
- Trasa 4 - „Moderna nieznaną”



piktogram oznakowania obiektów modernistycznych - System Identyfikacji Miejskiej

trasa 1 „10 Lutego – Molo Południowe”

Jedyna taka trasa w Polsce, która już na przywitanie, „puszcza do nas oko”, odsłaniając fragment lśniącej morskiej perspektywy.








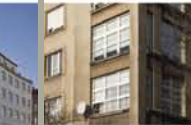





Podążając szlakiem ku morzu, bardzo szybko wchodzimy w bliski kontakt z perłami moderny lat 30-tych, w tym z ikoniczną parą gdyńskich „domów - transatlantyków”. Oba obiekty warto oglądać z różnych perspektyw i w różnych porach dnia. Prawdziwą ucztę, nie tylko dla znawców, powinna stanowić wizyta w **Zespole Mieszkaniowym BGK** - oglądanie dekoracji klatek, systemu schronów czy zajrzenie w „duszę” schodów i „kosmiczne oko” wewnętrznego systemu oświetlenia. Dzięki inicjatywie wspólnoty mieszkaniowej w budynku istnieje mini muzeum z wystawą m. in. fotografii oraz ekspozycją oryginalnych elementów armatury łazienkowej. Dla ochłonięcia po wizycie w pierwszym tak nowoczesnym apartamentowcu w Polsce proponujemy krótki odpoczynek w „Cafe Cyganerii”, artystycznej kawiarni na parterze obiektu, gdzie napijemy się wyśmienitej kawy oraz przejrzymy prasę z lat 30-tych. Modernizm na odcinku 10 Lutego towarzyszy nam przez całą trasę. Wrażenie robi pierzeja 4 kamienic o numerach 21-27; budynek **Poczty** wyróżniający się jasną elewacją, geometryczną bryłą oraz rytmicznymi przeszkleniami wielkich okien czy narożna kamienica o ekspresyjnej formie, pierwsza w Gdyni zbudowana w nurcie luksusowym.

Ważny odcinek trasy przebiega Skwerem Kościuszki, gdzie skupia się arcydzieła grupy trzech kamienic, w tym dwóch kamienic narożnych. **Kamienica Peszkowskiego** to przykład wczesnego funkcjonalizmu w modernizmie, z geometryczną formą bryły budynku, z kolei **Kamienica Jurkowskiego**, stanowi wytrawny przykład stylu międzynarodowego z elegancką fasadą obłożoną klinkierem, przeciętą horyzontalnie wstęgami mahoniowych okien.



Najważniejszą w tej grupie jest **Kamienica Pręczkowskich**, miłowy kamień moderny Gdyni, obiekt, w którym po raz pierwszy śmiało zastosowano formy obłe, zaś całość projektu nawiązuje do stylistyki okrętowej.

Szlak modernizmu doprowadza nas do Molo Południowego, czyli obszaru bezpośredniego styku miasta z morzem. Tutaj spotkamy symbole moderny gdyńskiej kreujące jej morską panoramę, w tym budynek „**Domu Żeglarza**” przy Marinie (obecnie Akademii Morskiej) oraz ważną atrakcję miasta - „**Akwarium Gdyńskie**”. Okrętowa bryła „**Domu Żeglarza**”, projektowanego jako hotel, stała się inspiracją dla współczesnych architektów gdyńskich hoteli (np. Hotel Nadmorski, Blick).

<p>1 Biurowiec ZUS (obecnie budynek Urzędu Miasta) 10 Lutego 24</p>  <p>Roman Piotrowski 1935-1936 r.</p>	<p>2 Zespół mieszkaniowy BGK 3 Maja 27-31 róg 10 Lutego</p>  <p>Stanisław Ziolkowski 1935-1938 r.</p>	<p>3 Kamienica Szydarowskiej 10 Lutego 25</p>  <p>Z. Kupiec i N. Obrycki 1935 r.</p>	<p>4 Budynek Poczty Polskiej 10 Lutego 10</p>  <p>J. Puterman-Sadłowski i Antoni Miszewski 1928-1929 r., 1937r.</p>	<p>5 Bank Gospodarstwa Krajowego (obecnie Pekao S.A.) 10 Lutego 8</p>  <p>Konstanty Jakimowicz 1928-1929 r.</p>	<p>6 Kamienica B i G. Orłowskich 10 Lutego 5</p>  <p>Zbigniew Kupiec i St. Ziolkowski 1935 r.</p>	<p>A Kamienica Hundsdorffów Starowiejska 7</p>  <p>Marian Maśliński 1932-1935 r.</p>	<p>B Kamienica Reicha i Birnbauma Abrahama 28</p>  <p>E. Furshmiedt 1936 r.</p>	<p>7 Kamienica Jurkowskiego Skwer Kościuszki 16</p>  <p>Zbigniew Kupiec i Tadeusz Kossak 1938 r.</p>	<p>8 Kamienica Peszkowskiego Skwer Kościuszki 14</p>  <p>Wł. Prochaska oraz St. Odynec Dobrowolski 1927-1929 r.</p>	<p>9 Kamienica Pręczkowskiego Skwer Kościuszki 10-12</p>  <p>Tadeusz Jędrzejewski 1931-1932r., 1934-1937r.</p>	<p>10 Dom Żeglarza Polskiego oraz Planetarium al. Jana Pawła II 3 (Moło Południowe)</p>  <p>B. Damięcki i T. Sieczkowski 1938-1939 r.</p>	<p>11 Stacja Morska obecnie Akwarium Gdynskie oraz MIR al. Jana Pawła II 1 (Moło Południowe)</p>  <p>Leonard Tomaszewski i Juliusz Żakowski 1938-1939 r., 1958-1960 r.</p>
---	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--

■ projektant budynku
■ rok budowy

- ### Atrakcje na Szlaku
- „Café Cyganeria” 3 Maja 27-31 – lokal w duchu Art -Deco II RP, reprints gazet, biblioteczka, meble w duchu lat 30-tych
 - Mini Muzeum 3 Maja 27-31, – ekspozycja dawnego wyposażenia mieszkań i armatury łazienkowej oraz starych fotografii. Pierwszy garaż podziemny oraz schron w apartamentowcu
 - Schody z duszą m.in. 3 Maja 27-31, 10 Lutego 5, Abrahama 28
 - „Foto Elite” Starowiejska 7 – możliwość zrobienia zdjęcia a’la lata 30-te
 - Moło Południowe (al. Jana Pawła II) – statki muzea – ORP Błyskawica i Dar Młodzieży oraz Akwarium Gdynskie



Zetknięcie dwóch epok

Gdyński Szlak Modernizmu

– to często miejsca konfrontacji i przenikania dwóch epok w rozwoju architektury europejskiej.

Na Szlaku Modernizmu bez problemu odnajdziemy miejsca styku różnych idei w architekturze spod znaku modernizmu z budynkami stylów historyzujących, nurtów romantycznych.

Takimi obszarami są np. Kamienna Góra, ulica Starowiejska, Plac Kaszubski, czy nawet fragmenty ulic Świętojańskiej i 10 Lutego.



trasa 2 „Kamienna Góra”

Ten odcinek Szlaku Modernizmu, biegnie jednym z najbardziej malowniczych i prestiżowych miejsc w Gdyni – dawnym lotniskiem nazywanym także Kamieńcem Pomorskim.

„Kamienna Góra” reprezentuje zabudowę głównie willową i mieszkalną oddającą ducha epoki lat 20-tych i 30-tych II RP. Dominują głównie formy historyzującej i dworskowej zabudowy, na tle których rzadsze, modernistyczne realizacje, wyróżnia nowoczesność i prostota brył. Możemy odnaleźć m.in. kształty ściętych prostopadłościanów z płaskimi dachami, a także elementy architektury opływowej.

Najciekawsze obiekty gdyńskiego modernizmu na trasie „Kamienna Góra”, to Dom Mieszkalny „Opolanka”, z efektownie zaakrągloną linią narożnych balkonów oraz przyciągający uwagę budynek mieszkalno-biurowy „Polskarob”, bezsprzeczna perła gdyńskiego modernizmu.



Do klasyki tzw. funkcjonalizmu kubicznego, zaliczana jest **Willa Hrabiny Łosiowej**, obecnie siedziba sądu Marynarki Wojennej, bryła o bardzo dynamicznej i nowoczesnej formie, stanowiąca wciąż żywą inspirację dla współczesnych architektów tworzących w duchu moderny.

Przejście trasy „Kamiennej Góry”, to także znakomita okazja zobaczenia przepięknej panoramy miasta i Zatoki oraz kontakt ze współcześnie powstającą architekturą willowo-mieszkalną, pozostającą pod dużym wpływem moderny gdyńskiej i międzynarodowej. Po długim spacerze trasą Szlaku „Kamienna Góra”, polecamy






wizytę w Muzeum Miasta, z bogatą ekspozycją poświęconą architekturze, w tym modernizmowi gdyńskiemu oraz skorzystanie z oferty jednej z gdyńskich restauracji z widokiem na Zatokę Gdańską.








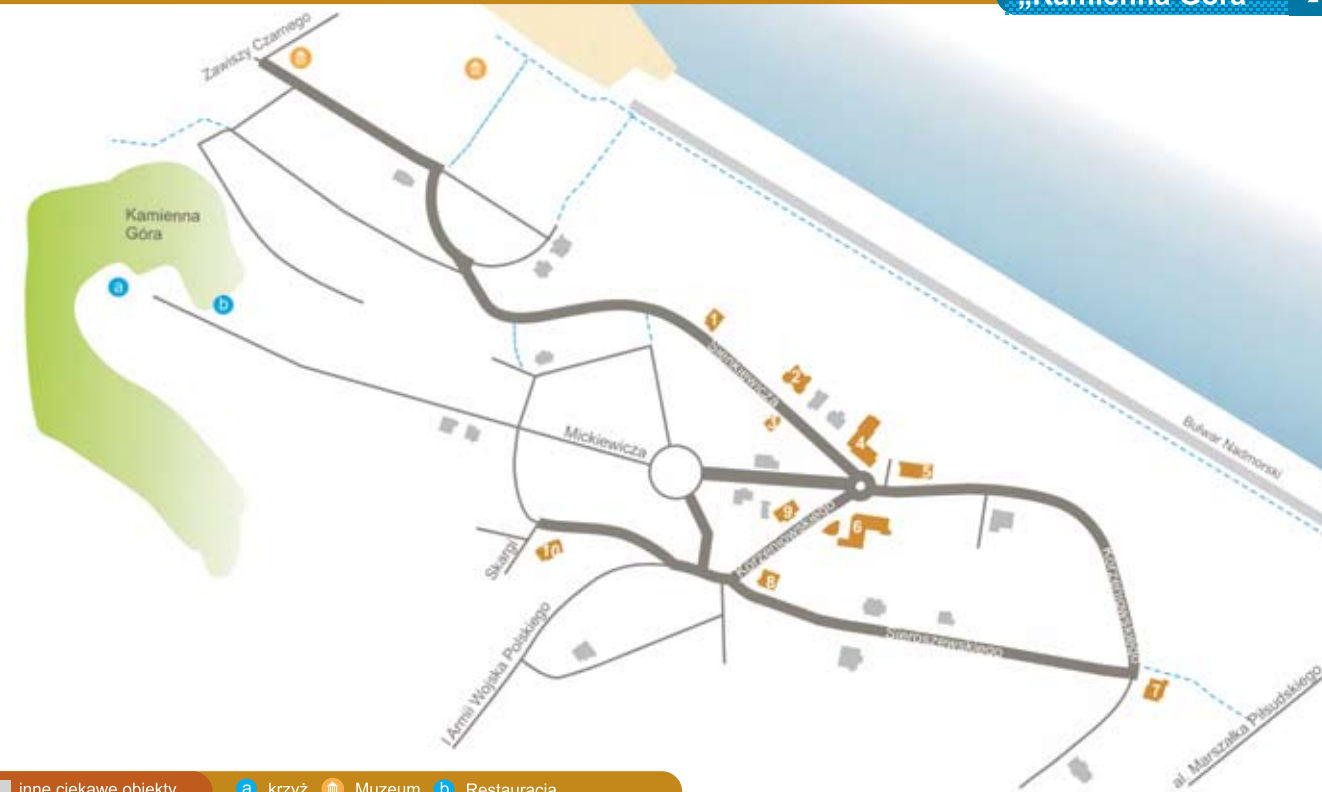
Atrakcje na Szlaku

- Muzeum Miasta Gdyni przy Zawiszy Czarnego 1 – ekspozycja "architektura Gdyni z lat 30-tych", pokaz filmu o modernizmie
- Panorama miasta, Portu i Zatoki
- 25 m krzyż – ważny symbol Gdyni, stoi w pobliżu miejsca, gdzie miała stanąć przed wojną Bazylika Morska wg projektu Bohdana Pniewskiego

- Zabudowa historyczna, w tym wille, rezydencje na styku epok architektury międzywojennej, po efektowne współczesne realizacje

<p>1</p> <p>Willa Ala Sienkiewicza 27</p>  <p>Stanisław Ziłowski 1935 r.</p>	<p>2</p> <p>Pensjonat Albatros Sienkiewicza 33</p>  <p>Stanisław Odyniec - Dobrowolski 1930 r.</p>	<p>3</p> <p>Willa Guttmana Sienkiewicza 38</p>  <p>Stefan Kosiński i Leon Mazalon 1936 r.</p>	<p>4</p> <p>Budynek Gdynika Sienkiewicza 39</p>  <p>Wacław Tomaszewski 1937 r.</p>	<p>5</p> <p>Willa Hrabiny Łosiowej Korzeniowskiego 7</p>  <p>Zbigniew Kupiec i Tadeusz Kossak 1936 r.</p>
--	--	--	--	---

<p>6</p> <p>Budynek Polska ROB Korzeniowskiego 8-10</p>  <p>Stanisław Płoski 1935 r.</p>	<p>7</p> <p>Willa Bliźniacza Korzeniowskiego 25-25a</p>  <p>Zbigniew Kupiec i Tadeusz Kossak 1937 r.</p>	<p>8</p> <p>Willa Piotrowskiego Siersoszewskiego 1 a</p>  <p>Zbigniew Kupiec i Tadeusz Kossak 1938 r.</p>	<p>9</p> <p>Willa Bliźniacza Korzeniowskiego 3-5</p>  <p>Jerzy Müller 1934 r.</p>	<p>10</p> <p>Dom wielorodzinny „Opolanka” Piotra Skargi 9</p>  <p>Włodzimierz Prochaska 1936-1939 r.</p>
--	--	--	---	--



geometria i rytm

Piękno architektury modernizmu zawiera się w prostocie i czytelności jej geometrii oraz tak charakterystycznym rytmie.

Ograniczenie szczegółów i ozdób w fasadach oraz bryłach budynku, pozwoliło na wyeksponowanie rytmu całych pierzei kamienic oraz takich elementów jak grupy i wstęgi okien, przeszklenia klatek schodowych tzw. termometry, lizeny, czy dynamiczne układy balkonów i cofniętych górnych tarasów, przypominających mostki kapitańskie. „Wolne fasady” dodatkowo podkreślają geometryczne lub opływowe rzeźbienia wejść do budynków oraz faktury tynków.



trasa 3

Świętojańska

to najbardziej spójny architektonicznie odcinek Gdyńskiego Szlaku Modernizmu.

Szczególnie letni spacer utwierdza nas w nazywaniu Śródmieścia Gdyni „słonecznym miastem”. Najważniejszej arterii gdyńskiej rytmu nadają nie tylko zwarte pierzeje modernistycznych kamienic, ale przede wszystkim światło słoneczne, które rankiem oświetla górne fronty domów zachodniej strony Świętojańskiej, w południe zaś, wlewając się od strony Wzgórza Św. Maksymiliana, wypełnia blaskiem całą ulicę. Trasa Szlaku jest swoistą sceną spektaklu słońca i architektury, którą możemy podziwiać w różnych układach i natężeniach światłocieni. Zwarte pierzeje oraz „wolne fasady” frontów kamienic, ułatwiają obserwację ulicy pomiędzy Skwerem Kościuszki oraz Aleją Piłsudskiego. Do najciekawszych obiektów modernistycznych na trasie należą dwie kamienice narożne przy skrzyżowaniu Świętojańskiej ze Żwirki i Wigury.

Pierwsza z nich – **Kamienica Orłowskich**, to luksusowa realizacja domu narożnego, efektywnie łącząca formy kubistyczne z opływowymi. Kamienica ta „przyciąga światło” dzięki jasnemu kolorowi fasady obłożonej płytami z wapienia oraz narożnemu położeniu od zachodniej strony Świętojańskiej. Druga z pary – **Kamienica Kreńskich**, to przykład interesującego połączenia umiarkowanego modernizmu (lizeny dzielące główną fasadę), z ekspresją późnego funkcjonalizmu (falujące balkony i okna wstęgowe) od ulicy Żwirki i Wigury. Oba domy należą do niezwykle fotogenicznych.



Ciekawa historia wiąże się z jedną z najstarszych i największych kamienic modernistycznych przy **Świętojańskiej 53 - Kamienica Stankiewicza**. Opowieść o budowie kamienicy, jej mieszkańcach i właścicielach, została atrakcyjnie zobrazowana w gablotach odnowionej bramy wejściowej. Niektóre z kamienic narożnych na trasie Szlaku przypominają sylwetką i wielkością burty statków lub promów pasażerskich (np. **Świętojańska 89**), a wrażenie to potęguje bliskość morza oraz prosta linia osi ulic, podobnie jak portowych nabrzeży. Urok trasy „Świętojańska” to także malownicze boczne uliczki, bramy, podwórka, magiczne galerie, butiki, cukiernie i kawiarnie, przed którymi trudno się długo bronić. Na końcu trasy „Świętojańska” czeka na nas wspaniały deser. Warto zapamiętać adres **Świętojańska 122**. Ta narożna kamienica potrafi dostarczyć odbiorcy autentycznych, niezapomnianych wrażeń. Jej wyrazista linia, podkreślona stylową „eską” oraz szeroka południowa elewacja z charakterystycznymi rzędami jakby przyklejonych do faktury kolorowego tynku balkoników dla pasjonatów fotografowania jest równie smaczna jak pączki Bliklego. Przeszkłony narożnik przeznaczony dla tzw. ogrodów zimowych, dodaje kamienicy nowoczesności i prestiżu. Nasuwa skojarzenia do takich ikon moderny jak np. budynek IBEX w Londynie.

1	2	A	3	B	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kamienica Skwercza Świętojańska 23	Kamienica Glasenappowej Świętojańska 42	Kamienica Gliszczyńskiego Abrahama 41	Kamienica firmy PAGED Świętojańska 44	Kamienica Tucholki Armii Krajowej 9	Kamienica K. Kolińskiego Świętojańska 41	Kamienica Stankiewiczów Świętojańska 53	Kamienica Firmy Krenski Świętojańska 55 / Zwirki i Wigury 4	Kamienica A. i M. Orłowskich Świętojańska 68	Kamienica Wieczorkowskiej Świętojańska 78a	Kamienica „Grażyna” Świętojańska 81-83-85	Kamienica Wegnera Świętojańska 89	Urząd Miasta al. Marszałka Piłsudskiego 52-54	Kamienica Ogończyka-Blocha i Mazalona Świętojańskiej 122
Jerzy Müller	Tadeusz Jędrzejewski	Władysław Madeta	Jan Bochniak	Zbigniew Kupiec	Stanisław Ziłowski	Włodzimierz Prochaska i Tadeusz Jędrzejewski	Zbigniew Kupiec i Tadeusz Kossak	Zbigniew Kupiec	Jan Goździewski	Stanisław Odyniec-Dobrowolski	Stanisław Żwirski	Jerzy Müller	Stefan Kosiński i Leon Mazalon
1935-1937 r.	1936-1938 r.	1938 r.	1934 r.	1936 r.	1936 r.	1931 r.	1938-1939 r.	1936 r.	1931 r.	1928 r.	1937 r.	1937 r.	1936 r. i 1937 r.

Atrakcje na Szlaku

- Klimatyczne kafejki, restauracje, butiki, galerie, klatki z „duszą”
- Ekspozycja w bramie i najstarsza winda w mieście – Świętojańska 53
- Punkty widokowo-fotograficzne po umówieniu z przewodnikiem, w tym Świętojańska 44 i 53
- Urząd Miasta – wnętrza, klatka schodowa "z duszą", stara ława, stoły.
- Foto Complex – ekspozycja kolekcji aparatów – Armii Krajowej 23



■ budynki wyróżnione na trasie

■ inne ciekawe objekty

■ Teatr

Partnerzy szlaku -

a Café „Aniol”

b Trattoria La Fortuna

c Apartament z widokiem

d Foto Complex

„Światło”



Światło dzienne to kluczowy partner w nauce „widzenia i czytania” architektury modernistycznej, a zarazem ważny katalizator dla atrakcyjnej fotografii obiektów na szlaku. Rano lub po południu w słoneczny dzień wydobędziemy drugą surrealistyczną twarz budynku. A to za sprawą długich cieni rzucanych przez balkony, balustrady, wykusze oraz świetlnych refleksów w oknach. Boczne światło pozwoli także ukazać fakturę elewacji, tak istotnej w modernizmie, gdzie stosowano często szlachetne materiały jak granit czy piaskowiec. Z kolei w pochmurny, a nawet burzowy dzień, zyskamy dramatyczne tło dla naszych obiektów oraz naturalny filtr z chmur, który zmiękczy światło.



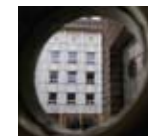
trasa 4 „Moderna nieznana”

Na tej trasie poznamy Gdynię na styku Śródmieścia i portu, odkryjemy zróżnicowanie moderny gdyńskiej oraz skalę talentu znakomitego architekta Wacława Tomaszewskiego, projektanta sześciu obiektów na trasie.

Jej początek stanowi powojenny **budynek Dworca Miejskiego**, zaliczany do najciekawszych realizacji w kraju (obecnie w remoncie). Na Placu Konstytucji przy dworcu, znajduje się także **Gmach Sądu Rejonowego**, jeden z najbardziej efektownych budynków publicznych w Gdyni. Obiekt zwraca uwagę ekspresyjnie wygiętą, półkolistą sylwetką. Jego wielkość tkwi także w świetnie zachowanych wnętrzach; holach i korytarzach m.in. z oryginalnymi elementami umeblowania oraz stolarki drzwiowej. W duchu stylistyki późnego Art-déco, utrzymane są budynki **Państwowego Instytutu Meteorologicznego** (nad którym góruje modernistyczna, stalowa wieża pomiarowa), **Domu Marynarza Polskiego (obecnie Rybaka) oraz Straży Pożarnej**. Dwa inne obiekty na Szlaku, znajdujące się w sąsiedztwie Domu Rybaka, prezentują już zgoła odmienną stylistykę.

Dom Marynarza Szwedzkiego to ciekawy przykład późnego funkcjonalizmu, który mieścił od początku hotel, konsulát szwedzki i kaplicę. Jednym z najlepszych przykładów konstrukttywizmu w polskiej architekturze międzywojennej jest obiekt **Miejskich Hal Targowych - MHT**, nawiązujący do dokonań inżynierów francuskich, jak np. hangar lotniska Orly z 1916 r.








Na Placu Kaszubskim 1 stoi okazała modernistyczna kamienica z fotogenicznymi, rytmicznymi uskokami oraz narożnymi balkonami. Nie mniej interesującym obiektem jest kamienica narożna na **Portowej 13-15**, która przykuwa uwagę trzema rzędami trzykondygnacyjnych wykuszy. Kierując się na ulicę Żeromskiego, koniecznie wstąpmy na pyszną kawę do klimatycznego „Cafe Strych” w dawnym domku rybackim. Ulicą



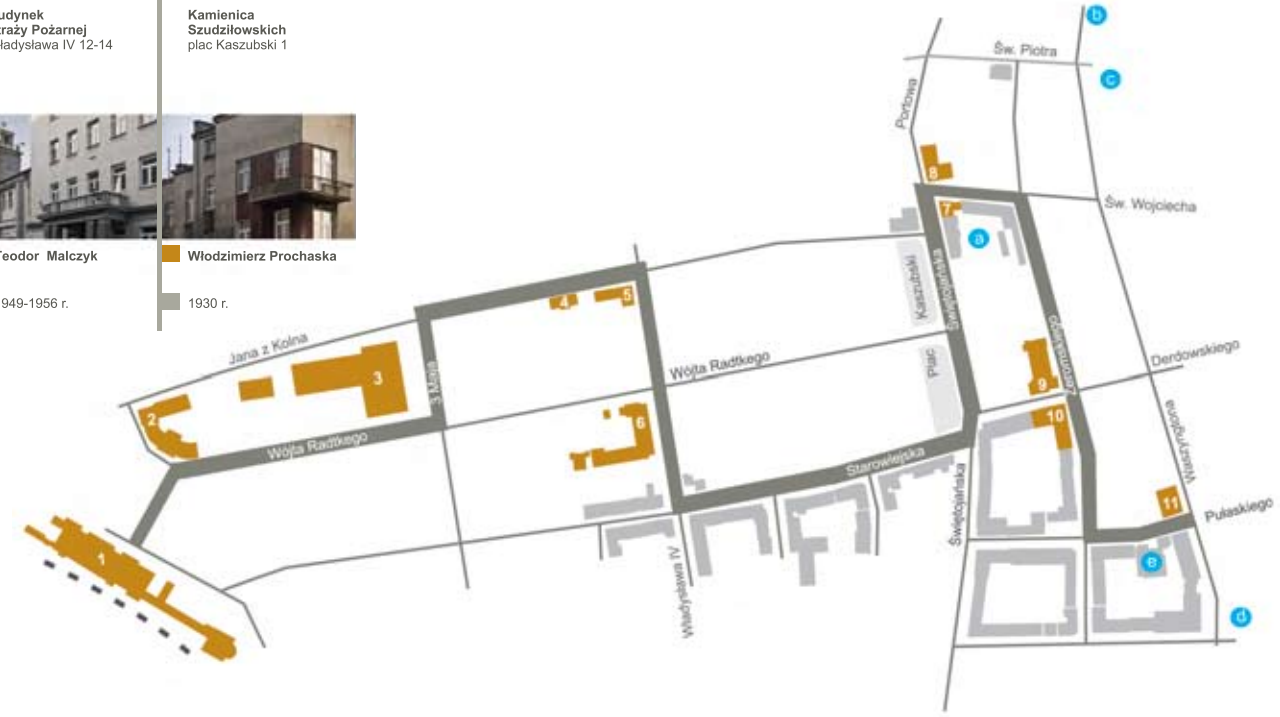
Żeromskiego dojdziemy do **budynku YMCA**, zaprojektowanego tuż po wojnie, ufundowanego z funduszy amerykańskiej YMCA. Budynek zwraca uwagę ceglana fasadą, szeregiem okrągłych okien typu bulaj oraz śmiałym zastosowaniem luksfer od strony ulicy Żeromskiego. Vis à vis wejścia budynku YMCA stoi efektowny „kryształowy” **budynek Izby Arbitrażowej Bawełny**, którego jasną elewację zdoła zdoła ozdobić napis „Dom Bawełny”. Idąc prosto Żeromskiego dotrzemy do Trasy 1 Szlaku. Natomiast wcześniej, skręcając w Pułaskiego, dojdziemy do **budynku Państwowego Instytutu Meteorologicznego**, po drodze mijając powojenny obiekt **Kantyny Marynarki Wojennej**, o interesującej bryle, inspirowanej modernizmem lat 30-tych.

Atrakcje na Szlaku

- **Wnętrza Sądu Rejonowego**, z zachowaną oryginalną stolarką drzwi, ławami w holach, stylistyką dekoracji lamperii, posadzek
- **Miejskie Hale Targowe** – możliwość obejrzenia od środka konstrukcji budynku, a także dokonania zakupów m.in. świeżych ryb w pobliskiej małej hali rybnej
- **Budynek YMCA** – możliwość obejrzenia części oryginalnych wnętrz
- **Café Strych** Plac Kaszubski 7 – na trasie szlaku znajduje się jedna z najbardziej niezwykłych gdyńskich kawiarni, umiejscowiona w starej chatce rybackiej. - punkt partnerski szlaku, m.in. książki i prasa o modernizmie.

<p>1</p> <p>Dworzec PKP pl. Konstytucji 1</p>  <p>Wacław Tomaszewski i Lech Zalewski 1950-1955 r., 1956-1959 r.</p>	<p>2</p> <p>Gmach Sądu Rejonowego (dawniej Sąd Okręgowy, Grodzki i Prokuratury) pl. Konstytucji 5</p>  <p>Z. Karpiński, T. Siczkowski i R. Sołtyński 1936 r.</p>	<p>3</p> <p>MHT – Miejskie Hale Targowe Wójta Radtkiego 36</p>  <p>Jerzy Müller i Stefan Reychman 1938 r.</p>	<p>4</p> <p>Dom Rybaka Jana z Kolna 27</p>  <p>Wacław Tomaszewski 1927 r.</p>	<p>5</p> <p>Dom Marynarza Szwedzkiego Jana z Kolna 25</p>  <p>Stanisław Płoski 1936 r.</p>	<p>6</p> <p>Budynek Straży Pożarnej Władysława IV 12-14</p>  <p>Teodor Malczyk 1949-1956 r.</p>	<p>7</p> <p>Kamienica Szudziłowskich plac Kaszubski 1</p>  <p>Włodzimierz Prochaska 1930 r.</p>
---	--	--	---	--	---	---

<p>8</p> <p>Budynek biurowy obecnie Policja Portowa 13-15</p>  <p>Wacław Tomaszewski 1936 r.</p>	<p>9</p> <p>YMCA Żeromskiego 26 (róg Derdowskiego)</p>  <p>Stefan Kosiński i Bohdan Damięcki 1948-1951 r.</p>	<p>10</p> <p>Budynek Izby Arbitrażowej Bawelny tzw. „Dom Bawelny” Derdowskiego 7 /róg Żeromskiego</p>  <p>Wacław Tomaszewski 1938 r.</p>	<p>11</p> <p>Budynek Państwowego Instytutu Meteorologicznego Waszyngtona 42</p>  <p>T. Doberski, nadbudowa Wacława Tomaszewski 1927 r. i 1929 r.</p>
--	---	---	--



Inne obszary blisko centrum

Modernizm w Gdyni obszarowo przekracza granicę Śródmieścia. Spektakularne przykłady obiektów spod znaku różnych stylów okresu modernizmu (konstruktywizm, funkcjonalizm, art-déco) znajdziemy na terenie portu gdyńskiego. Wielkie wrażenie pozostawia obiekt Dworca Morskiego przy ulicy Polskiej 1, gmachy administracji na terenie portu oraz znakomite przykłady architektury przemysłowej. Swoją imponującą, funkcjonalistyczną bryłą wyróżnia się Elewator Zbożowy na Nabrzeżu Indyjskim. Na tym samym nabrzeżu, warto obejrzeć także Zespoły budynków Olejarni oraz Łuszczarni Ryżu. Na ulicy Polskiej m. in. Budynek Chłodni Portowej oraz liczne magazyny portowe, w tym Magazyn Długoterminowy H. Ciekawym obszarem modernistycznej Gdyni jest także dzielnica mieszkalno-willowa Działki Leśne w zachodniej części miasta. Ciekawe przykłady funkcjonalnych zespołów mieszkaniowych odnajdziemy m.in. w dzielnicach Grabówek (tzw. Kolonia robotnicza), Wzgórze Św. Maksymiliana (zespół mieszkaniowy ZUPU), Redłowo (zespół TBO przy ul. Hetmańskiej), Oksywie (zespół mieszkań kwaterunkowych Marynarki Wojennej). Na Oksywiu przy Porcie Wojennym znajduje się także Kościół Garnizonowy, zaprojektowany w duchu funkcjonalizmu przez Mariana Lalewicza. Interesujące przykłady modernizmu, w tym obiektów publicznych, znajdziemy w dzielnicach Grabówek (np. gmach Akademii Morskiej), Redłowo (obiekt dawnej zajezdni autobusowej), Chyloni i Orłowie.

	Dworzec Morski	Port
Wzgórze Św. Maksymiliana	Oksywie	
Działki Leśne	Grabówek	

Atrakcje na szlaku

Muzeum Miasta Gdyni
ekspozycja o historii i architekturze miasta,
film o modernizmie
- Zawiszy Czarnego 1

FOTO Elite
fotografia retro na szlaku, w zabytkowej kamienicy
- Starowiejska 7

Lokale w duchu Art-Deco II RP
specjalne pozycje menu, reprinty gazet i map, półka moderny
Café Cyganeria, Cafe Strych, Cafe Aniol

Mini Muzeum
ekspozycja fotografii oraz elementów dawnej armatury łazienkowej
- 3 Maja 27-31

Garaż oraz schron
- pierwszy apartamentowiec
- 3 Maja 27-31

Miejsca widokowe
- m.in.
peron SKM Gdynia Główna; taras widokowy - Świętojańska 44; Hotel Orbis „Gdynia”

Klatki schodowe „z duszą”
na trasie nr 1
oraz trasie nr 3

Wnętrza gmachów urzędów publicznych
- Sądu Rejonowego, Urzędu Miasta, Poczty Polskiej, Dworca Morskiego

winda firmy Roman Groniowski z Warszawy
ekspozycja w bramie
- Świętojańska 53

Moderna żyjąca

style i nurty w architekturze
Gdyńskiego Szlaku Modernizmu

„Gdyńska moderna” czerpała z bogatych doświadczeń europejskich oraz kreowała własne poglądy na architekturę. Stąd szeroki przekrój nurtów typowych dla okresu modernizmu z dominującą formą kamienic wczesnego funkcjonalizmu, opartego na racjonalizmie i oszczędności form wyrazu oraz tzw. kamienicy nowoczesnej (późny funkcjonalizm, w tym nurt ekspresyjny, kubiczny czy opływowy), czyli konstrukcje wznoszone na betonowych filarach, realizującej niektóre postulaty Le Corbusiera m.in. „wolnego planu”, „otwartej fasady”, czy „niezabudowanego parteru”.

Późny funkcjonalizm wprowadził także modę na eleganckie, jasne fasady, często obudowane szlachetnym piaskowcem oraz śmiałe łączenie różnych form w komponowaniu geometrii brył budynku, w tym ścian i przeszkleń.

Kolejną cechą tego okresu było pojawianie się brył ekspresyjnych, w tym opływowych, które w Gdyni rozwinęto w kierunku tzw. „stylu okrętowego”, nawiązującego do projektów statków. W tym duchu powstało w mieście kilka znakomitych realizacji, m.in. **Dom Żeglarza Polskiego**, czy **budynek biurowo-mieszkalny ZUS** (obecnie PLO i UM Gdyni). W drugiej połowie lat 30-tych zaczął przenikać do Gdyni nurt tzw. umiarkowanego modernizmu, z cechami architektury monumentalnej. Cechą tej odmiany modernizmu są lizeny dekorujące elewacje kamienic, dodające budynkom majestatu i powagi. W Gdyni architekci chętnie autorsko łączyli nowy trend z cechami typowymi dla form późnego funkcjonalizmu, kreując w ten sposób lokalne cechy gdyńskiego modernizmu końca lat 30-tych. Gdyński Szlak Modernizmu reprezentuje zarówno wybitne przykłady obiektów oddających typowe cechy okresów modernizmu na świecie, a także wizjonerskie realizacje łączące różnych nurtów - np. kamienice: Pręczkowskiego, firmy Krenskich, Glasenappowej, czy firmy Paged.



wczesny funkcjonalizm



proste kubiczne formy kamienic



późny funkcjonalizm – kamienica nowoczesna, nurt luksusowy



ekspresyjne formy kubiczne i opływowe



styl międzynarodowy

konstruktywizm



Budynki przemysłowe,
- hale i magazyny
(port, handel)

nowy monumentalizm



Budynki biurowe,
publiczne

połączenie różnych stylów i nurtów architektury okresu modernizmu



“Dusza gdyńskich wnętrz”



Prawdziwą esencją klimatu wnętrz gdyńskich kamienic stanowią przykłady roztańczonych schodów „z duszą”, które zachowały się m.in. w kamienicach przy ulicach 10 Lutego 5, 3 Maja 27-31, Abrahama 28, Świętojańskiej 41, 42, 44, 53. Nierzadkie było także stosowanie szlachetnego drewna np. do stolarki drzwi wewnętrznych i wejściowych, poręczy oraz klatek wind. Detale takie jak wizjery, klamki, drzwiczki do szybów wentylacyjnych odlewano z mosiądzu lub miedzi. Meble do pomieszczeń publicznych to najczęściej lite drewno egzotyczne, specjalnie formowane i klejone, które potrafiło przetrwać w znakomitym stanie przez długie lata.



Prawdziwy popis ducha sztuki spod znaku Art-Déco, możemy odnaleźć we wnętrzach niektórych kamienic, w tym w efektownych wzorach posadzek, fakturze tynku oraz stolarce i okuciach drzwi.



Wrażenie nadal budzą wykończenia kamienic luksusowych. Marmur, granit, dekoracyjne lastryko jako materiał wykończenia holi budynków biurowych oraz domów towarowych, to cecha typowa dla późnego funkcjonalizmu.

Widzenie architektury czyli OKO moderny

Zwróć uwagę na sposób padania światła
oraz układanie się linii bryły budynku.



Zaobserwuj taką perspektywę, która uwypukli cechy architektury budynku.
Twoje pole widzenia uwolnij od zbędnych szczegółów i szumów,
które utrudnią Ci obserwację wiodących płaszczyzn budynku oraz gry światłocieni.

Partnerzy projektu

(punkty zaznaczone na mapach szlaku)

Kawiarnie z klimatem lat 30-tych:

Café Cyganeria – 3 Maja 17, Café Anioł – Kilińskiego 6
Café Strych – plac Kaszubski 7b

Sklepy hobbystyczne:

Koneser (znaczki, numizmatyka) – Abrahama 12
FOTO Complex (kolekcja aparatów) – Armii Krajowej 23/1
Galerie i butiki retro: butik – galeria PATI – Świętojańska 53

Restauracje w kamienicach na szlaku:

La Fortuna – Armii Krajowej 9, Trafik - Skwer Kościuszki 10

Atrakcje i oferta na szlaku

Muzeum Miasta Gdyni – Zawiszy Czarnego 1
Akwarium Gdynskie – aleja Jana Pawła II 1 (molo południowe)
Mini Muzeum – 3 Maja 27-31,
Kino DKF Żyrafa – Waszyngtona 1,
FOTO Elite (punkt fotografii retro na szlaku) Starowiejska 7

Centra informacji

oraz partnerskie punkty informacyjne Szlaku

Miejska Informacja, 10 lutego 24, tel. 58 622 37 66
PTTK o. Morski Gdynia, 3 Maja 27, tel. 58 621 77 51
Agencja Rozwoju Gdyni Sp. z o.o., Świętojańska 141 (parter),
tel. 58 669 70 04

Wybrane

noclegi na szlaku:

Apartament w Centrum

Świętojańska 44/Armii Krajowej 21, tel. 608 086 334
Apartament Starowiejska – Zygmunta Augusta 2a/2, tel. 511 096 414

Pokoje gościnne

Armii Krajowej 11/8, tel. 507 962 663, Anna – Abrahama 62, tel. 602 631 136
Willa Admiral – 10 Lutego 29a, tel. 58 661 20 38
Willa Anna – Hetmańska 1, tel. 609 255 695

Inne miejsca, w tym hotele przy szlaku:

Willa Admiral***, Blick***, Hotton***, Gdynia***,
Neptun***, Dom Marynarza**

Usługi przewozowe:

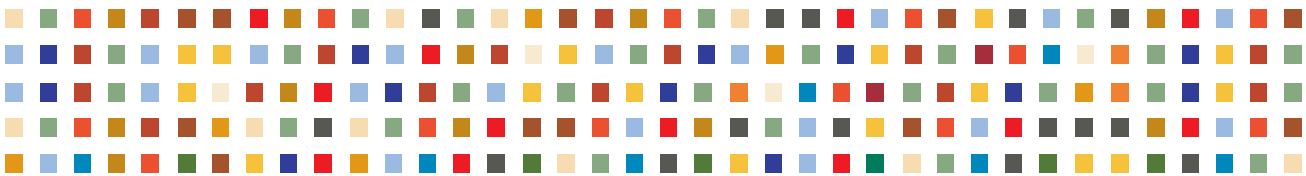
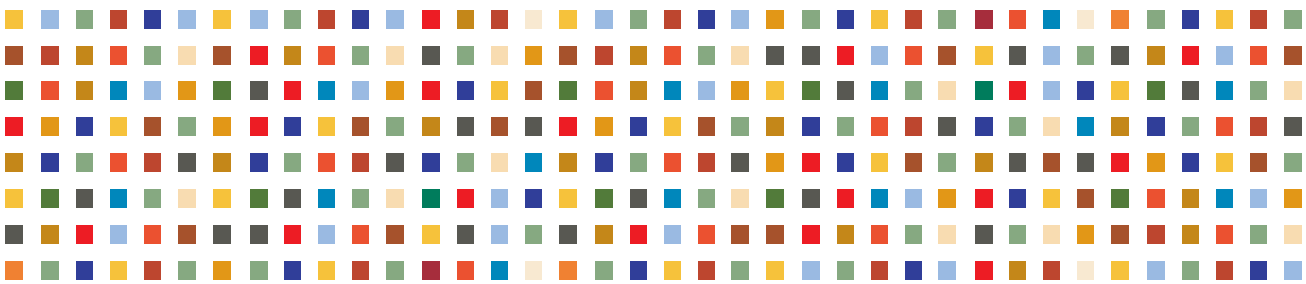
Wycieczki morskie, w tym po porcie
– informacja tel. 58 669 70 04

Przewodnicy na szlaku

Kilkunastu specjalnie przeszkolonych i certyfikowanych
przewodników do oprowadzania na szlaku modernizmu
– informacja tel. 58 621 77 51

Czytelnie, biblioteki na szlaku

Czytelnia naukowa – Biskupa Dominika 17, czytelnia Urząd Miasta,
„półki czytelnicze moderny” – książki i prasa w punktach partnerskich
m.in. Trafik, La Fortuna, Cafe Strych, Cafe Anioł, Café Cyganeria



Koncepcja opracowania: Agencja Rozwoju Gdyni Sp. z o.o.

Źródła: opracowania i publikacje prof. dr hab. J.M. Sołtysik, Urząd Miasta Gdyni, Muzeum Miasta Gdyni, materiały pokonferencyjne

Współpraca: Jarosław Kaczmarek, Muzeum Miasta Gdyni, Maria Piradoff – Link, dr Dorota Włodarczyk

Fotografie: Przemysław Kozłowski, Jacek Debis Redakcja: Aleksandra Widuto



www.modernizmgdyni.pl